

กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรด้วยการ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมะลิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

COMMUNITY-BASED LEARNING ACTIVITIES TO DEVELOP AGRICULTURAL ENTREPRENEURIAL SKILLS THROUGH CREATIVE JASMINE PRODUCT DEVELOPMENT FOR GRADE 8 STUDENTS

เปรมฤดี แผงสูงเนิน¹, ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ², อัจฉรา ศรีพันธ์³

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Premruedee Faengsungnoen¹, Nattachet Pooncharoen², Atchara Sriphan³

Naresuan University

Corresponding Author E-mail :premruedeef67@nu.ac.th¹, nattachetp@nu.ac.th², atcharas@nu.ac.th³

(Received : March 26, 2026; Edit : April 11, 2026; accepted : April 16, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตร ด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมะลิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 2) สร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตร ด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมะลิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอน รายวิชาเศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/5 โรงเรียนชาณุวิทยา จำนวน 40 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงอุปนัย และนำเสนอผลงานในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้รายวิชาเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันยังเน้นการบรรยายควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก โดยครูพยายามเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ความแตกต่างระหว่างผู้เรียนทั้งด้านความสนใจและความเข้าใจ รวมถึงระดับการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มที่ไม่เท่ากัน นอกจากนี้ ครูบางส่วนยังขาดความชัดเจนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงพัฒนาคู่มือกิจกรรม “Jasmine Venture Journey: เส้นทางผู้ประกอบการมะลิ” ซึ่งประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) คิดแบบผู้ประกอบการ 2) สำรวจโอกาสในชุมชน 3) การผลิตสินค้าและบริการ และ 4) สร้างสรรค์และนำเสนอผลิตภัณฑ์จากมะลิ โดยดำเนินกิจกรรมตาม 4 ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินการ การสะท้อนคิด และการประเมินผล ทั้งนี้ ผลการจัดกิจกรรมสะท้อนว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านความเป็นผู้ประกอบการเกษตรชัดเจนขึ้น

Keywords : การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, ทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตร, มะลิ

Abstract

This research aimed to: 1) examine the current conditions of community-based learning management for developing agricultural entrepreneurial skills through the creation of jasmine-based products among Grade 8 students; and 2) develop community-based learning activities to enhance agricultural entrepreneurial skills through the creation of jasmine-based products for Grade 8 students. This study employed a qualitative research approach. The key informants consisted of four Economics teachers teaching Grade 8 students and 40 students from class 2/5 at Khanu Witthaya School. Data were collected through document analysis, in-depth interviews, and focus group discussions. The data were analyzed using analytic induction and presented in the form of analytical description.

The findings revealed that current learning management in the Economics subject still emphasizes lecture-based instruction combined with active learning activities. Teachers attempted to connect lesson content with students' real-life contexts. However, several important limitations were identified, including time constraints in organizing activities, differences among students in terms of interests and understanding, and unequal levels of participation in group work. In addition, some teachers still lacked clarity in systematically designing community-based learning management. Therefore, the researcher developed the activity package entitled "Jasmine Venture Journey," consisting of four activities: 1) entrepreneurial mindset, 2) exploring opportunities in the community, 3) product and service production, and 4) creative jasmine product presentation. The activities were organized through four stages of community-based learning: planning, implementation, reflection, and evaluation. The results further indicated that students showed clear development in knowledge, skills, and attitudes related to agricultural entrepreneurship.

Keywords: community-based learning, agricultural entrepreneurial skills, jasmine

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบริบทโลกปัจจุบันที่ระบบเศรษฐกิจ สังคม และตลาดแรงงานเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัล โลกาภิวัตน์ วิกฤตสิ่งแวดล้อม และผลกระทบจากการระบาดของโรคอุบัติใหม่เยาวชนจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการดำรงชีวิตและการทำงานมากกว่าที่ผ่านมา การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงมิได้มุ่งเพียงให้ผู้เรียนมีความรู้เชิงเนื้อหาเท่านั้น หากต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการปรับตัว การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์นวัตกรรม และความสามารถในการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมร่วมสมัย ทั้งนี้ รายงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศสะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนจำนวนมากยังขาดทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานจริงและไม่สามารถเปลี่ยนความรู้ในระบบการศึกษาไปสู่การสร้างอาชีพหรือรายได้อย่างมั่นคงได้ (ILO, 2023) สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ “ทักษะความเป็นผู้ประกอบการ” กลายเป็นสมรรถนะสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงเป็นผู้แสวงหางาน แต่สามารถเป็นผู้สร้างงาน สร้างคุณค่า และพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มีคุณภาพการจ้างงานที่มีคุณค่า การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการใช้ทรัพยากรอย่างรับผิดชอบ อันสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาควรเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียนและบริบทของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม มิใช่จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ในห้องเรียนเท่านั้น การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะความเป็นผู้ประกอบการจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ตอบโจทย์ทั้งด้านคุณภาพการศึกษา การพัฒนาทุนมนุษย์ และการสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจฐานรากโดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากทรัพยากรและโอกาสที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง

สำหรับประเทศไทย การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะด้านการคิด การสร้างสรรค์ และการประกอบอาชีพ ได้รับการเน้นย้ำอย่างต่อเนื่องทั้งในยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้มีทักษะสูง มีความสามารถในการปรับตัว และมีศักยภาพในการเป็นนวัตกรรมหรือผู้ประกอบการ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) นอกจากนี้ การจัดการศึกษาของไทยยังมุ่งตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและตลาดแรงงานที่ต้องการกำลังคนซึ่งมีทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยเน้นทักษะการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และทักษะชีวิต ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญของความเป็นผู้ประกอบการ

อย่างไรก็ตาม แม้หลักสูตรและนโยบายการศึกษาจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนมากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา โดยเฉพาะสาระเศรษฐศาสตร์ ยังพบว่าหลายห้องเรียนคงใช้รูปแบบการสอนที่เน้นการบรรยาย การทำใบงาน และการสรุบน้ำหนักสำคัญ รูปแบบดังกล่าวแม้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสาระพื้นฐานในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจริง โดยเฉพาะทักษะความเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งต้องอาศัยการคิดริเริ่ม การมองเห็นโอกาส การตัดสินใจ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริง ปญญิตา พิมพิสุข (2565) สะท้อนว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในหลายโรงเรียนยังไม่สามารถส่งเสริมสมรรถนะด้านผู้ประกอบการได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากขาดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความสนใจและบริบทของผู้เรียนโดยตรง ส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและไม่สามารถต่อยอดสู่การพัฒนาทักษะอาชีพได้อย่างเต็มศักยภาพ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตร ในบริบทนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มิได้หมายถึงการเป็นผู้ประกอบการอาชีพเต็มรูปแบบ หากหมายถึงความสามารถเบื้องต้นในการมองเห็นคุณค่าของทรัพยากรเกษตรในชุมชน วิเคราะห์โอกาสในการเพิ่มมูลค่า ออกแบบแนวคิดผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคและชุมชน อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้รายวิชาเศรษฐศาสตร์ในรูปแบบเดิมยังมักจำกัดอยู่ที่การบรรยาย การทำใบงาน และการสรุบน้ำหนักสำคัญ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการทางสังคมและทรัพยากรในชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้น้อย การเรียนรู้เรื่องอาชีพ การเพิ่มมูลค่า และการประกอบการจึงยังค่อนข้างห่างจากประสบการณ์จริงของผู้เรียน ช่องว่างดังกล่าวจึงนำไปสู่ความจำเป็นในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่เชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมในการวิจัยครั้งนี้

จากข้อจำกัดดังกล่าว แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) จึงนับเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการตอบโจทย์การพัฒนาผู้เรียนในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาวิชากับบริบทจริงของท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สัมผัสวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น วิเคราะห์ปัญหาและโอกาสจากสภาพแวดล้อมจริง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการออกแบบแนวทางพัฒนาหรือสร้างคุณค่าใหม่จากทุนทางสังคมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน การเรียนรู้ลักษณะนี้จึงช่วยพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติควบคู่กัน ทั้งยังเอื้อต่อการสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและการเห็นคุณค่าของชุมชนของตนเอง นภาพร โคมพัตร์ และคณะ (2568) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับมากที่สุด

ขณะที่ ธนาธิป รัตนพันธ์ (2567) พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ และมีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนรู้ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวเหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

เมื่อพิจารณาในบริบทของรายวิชาสังคมศึกษา สาขาศรีษฐศาสตร์ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังมีความเหมาะสม เนื่องจากสาระการเรียนรู้ด้านเศรษฐศาสตร์มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินชีวิตการใช้ทรัพยากร การผลิต การบริโภค อาชีพ และการพึ่งพาอาศัยกันสังคม หากผู้เรียนได้เรียนรู้เศรษฐศาสตร์ผ่านบริบทจริงของชุมชน ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้มากกว่าการเรียนรู้ทฤษฎีเพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรในชุมชน และพัฒนามุมมองต่อการประกอบอาชีพอย่างสร้างสรรค์และรับผิดชอบ

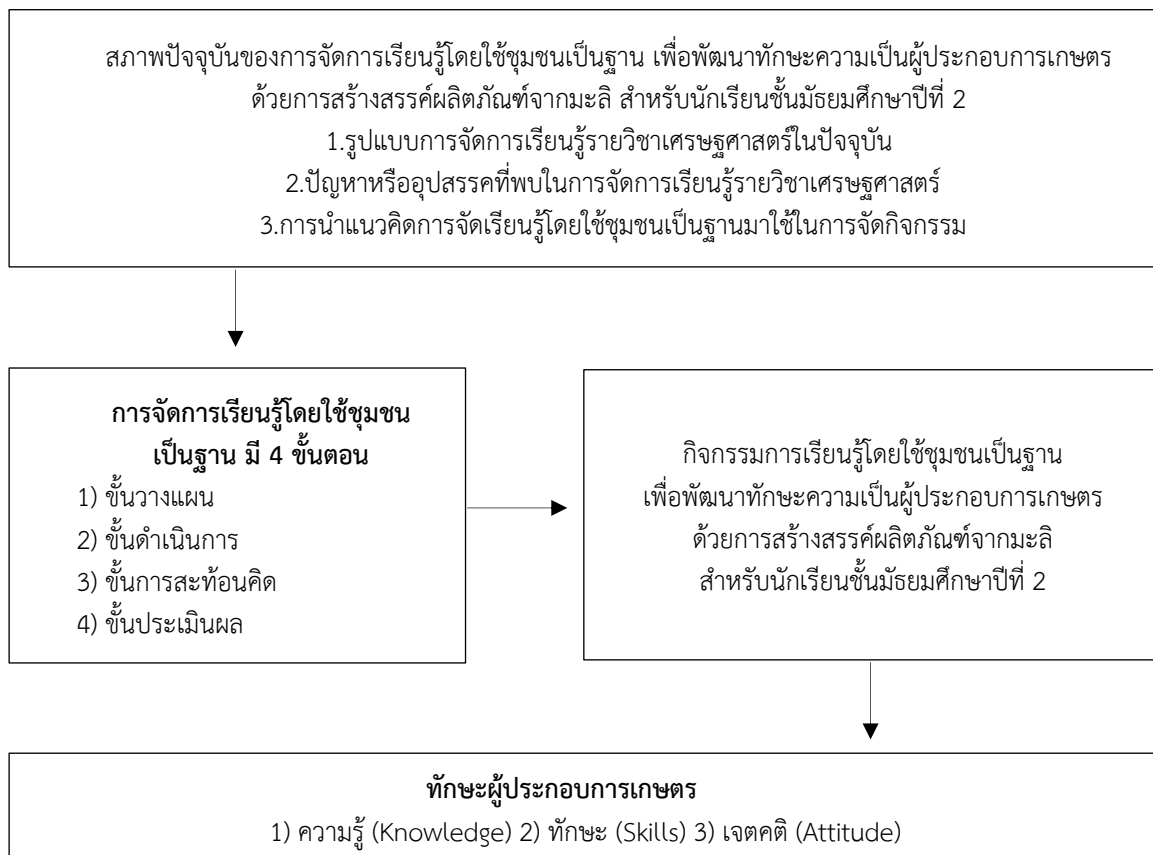
ในบริบทของอำเภอขามเฒ่าลักษณะบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมที่มีทรัพยากรทางการเกษตรหลากหลายซึ่งมะลิถือเป็นพืชที่มีความน่าสนใจทั้งในเชิงเศรษฐกิจและเชิงวัฒนธรรม ชุมชนบางแห่งมีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะลิเพื่อบริหารจัดการการผลิตและสร้างเครือข่ายทางการตลาดในท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลยางสูง, ม.ป.ป.) ขณะเดียวกันยังมีการนิเวศของเกษตรกรในจังหวัดกำแพงเพชรที่สามารถพัฒนาการปลูกมะลิจนสร้างรายได้อย่างมั่นคงและส่งผลิตสู่ตลาดขนาดใหญ่ได้ (สุจิต เมืองสุข, 2565) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่ามะลิได้เป็นเพียงพืชเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นทรัพยากรท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการของผู้เรียนได้อย่างมีศักยภาพ โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนจำนวนหนึ่งมีพื้นฐานชีวิตใกล้ชิดกับวิถีเกษตรและทรัพยากรดังกล่าวอยู่แล้ว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมะลิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบริบทจริงของชุมชน เห็นความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรท้องถิ่นกับโอกาสทางอาชีพ ฝึกคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์แนวทางเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ตลอดจนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน การสื่อสาร การแก้ปัญหา และความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญทั้งในมิติของการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา การส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รู้ ผู้คิด และผู้ลงมือปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยร่วมสมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตร ด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมะลิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมะลิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ตัวแทนครู สอนในรายวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่อำเภอชาณุวรลักษณบุรี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กำแพงเพชร ปีการศึกษา 2568 ได้แก่ โรงเรียนชาณุวิทยา จำนวน 1 คน โรงเรียนโค้งไผ่วิทยา จำนวน 1 คน โรงเรียนปางมะค่า วิทยาเขต จำนวน 1 คน และโรงเรียนสลกบาตรวิทยา จำนวน 1 คน รวม 4 คน

กลุ่มที่ 2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชาณุวิทยา อำเภอชาณุวรลักษณบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โดยมีกรอบประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้องมัธยมศึกษาปีที่ 2/5 จำนวนนักเรียน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตร ด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมะลิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนว คำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้สัมภาษณ์ครูผู้สอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 คน โดยเป็นแนวคำถามแบบเปิดกว้าง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดง ความคิดเห็น ความรู้สึก ประสบการณ์ และมุมมองได้อย่างอิสระ ครอบคลุม 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

- 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบัน
- 2) ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในการจัดการเรียนรู้รายวิชาเศรษฐศาสตร์
- 3) การนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตร ด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมะลิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 4 กิจกรรม รวม 8 ชั่วโมง ได้แก่

- 1) กิจกรรมคิดแบบผู้ประกอบการ
- 2) กิจกรรมสำรวจโอกาสในชุมชน
- 3) กิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการ
- 4) กิจกรรมสร้างสรรค์และนำเสนอผลิตภัณฑ์จากมะลิ

การสนทนากลุ่มแบบไม่เคร่งครัด ใช้เก็บข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชาวนาวิทยาโดยไม่มีโครงสร้างคำถามที่ตายตัว เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ทั้งก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 คน จำนวน 8 กลุ่ม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยโดยศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตร แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ และทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และประเด็นการสนทนากลุ่มแบบไม่เคร่งครัด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกในลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาใช้ในการพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จำนวน 4 กิจกรรม รวม 8 ชั่วโมง ภายใต้คู่มือกิจกรรม “Jasmine Venture Journey: เส้นทางผู้ประกอบการมะลิ” และกำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อใช้สะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนภายหลังเข้าร่วมกิจกรรม

การหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยอาศัยการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสมาชิก (Member Check) เพื่อยืนยันความถูกต้องของการตีความข้อมูล นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายวิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่มแบบไม่เคร่งครัด เพื่อเสริมสร้างความครบถ้วนและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ใช้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงสืบค้น รวบรวม และคัดเลือกเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุด ห้องสมุดออนไลน์ และระบบสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต พร้อมทั้งประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเอกสารก่อนนำมาใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้สอนรายวิชาเศรษฐศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 คน จากโรงเรียนในอำเภอลำลูกเกดบุรี จังหวัดกำแพงเพชร การสัมภาษณ์ดำเนินการในลักษณะรายบุคคลแบบเผชิญหน้า โดยใช้แนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรค และความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาใช้ในการพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/5 โรงเรียนชาวนาวิทยา จำนวน 40 คน โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสะท้อนผลภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 8 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน เพื่อให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้บันทึกภาคสนามประกอบการเก็บข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนและเอื้อต่อการวิเคราะห์เชิงอุปนัยในลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ควบคู่กับการวิเคราะห์อุปนัย (Analytic Induction) จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่มแบบไม่เคร่งครัด เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างลุ่มลึก ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดระเบียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ จำแนกข้อมูลตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงตีความ

เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เห็นแบบแผน ความสัมพันธ์ และสาระสำคัญของข้อมูลที่ได้ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการวิเคราะห์แล้ว ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อสะท้อนผลการศึกษาและสรุปความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมะลิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้รายวิชาเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันมีลักษณะผสมผสานระหว่างการบรรยายเพื่อปูพื้นฐานความรู้กับการจัดกิจกรรมตามแนวการเรียนรู้เชิงรุก เช่น เกม กิจกรรมกลุ่ม และการตั้งคำถามกระตุ้นคิด โดยครูใช้สื่อประกอบที่หลากหลายและพยายามเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทจริงของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดสำคัญหลายประการ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านเวลาในการจัดกิจกรรม อันเกิดจากการเปลี่ยนคาบเรียน การมาสายของนักเรียน และกิจกรรมแทรกจากโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ครบตามแผน นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างระหว่างผู้เรียนทั้งด้านความสนใจและความเข้าใจ โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาบางส่วนมีลักษณะค่อนข้างไกลตัว รวมถึงปัญหาการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มที่ไม่เท่ากัน อีกทั้งครูบางส่วนยังไม่คุ้นเคยกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างเป็นระบบ จึงสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียน

ในประเด็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาเศรษฐศาสตร์ พบว่า ครูผู้สอนทั้ง 4 คนมีแนวโน้มใช้การสอนแบบผสมผสาน กล่าวคือ เริ่มจากการบรรยายเพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานของเนื้อหา แล้วจึงต่อยอดด้วยกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น เกม กิจกรรมกลุ่ม การอภิปราย และการใช้คำถามกระตุ้นคิด รูปแบบดังกล่าวสะท้อนว่าครูตระหนักถึงธรรมชาติของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งต้องการการเรียนรู้ที่ไม่เป็นนามธรรมจนเกินไป และควรเชื่อมโยงกับสถานการณ์ใกล้ตัวเพื่อให้เกิดความเข้าใจเชิงความหมายมากขึ้น ครูยังใช้สื่อหลากหลาย โดยเฉพาะ PowerPoint, Canva, ข่าว เหตุการณ์จริง บอร์ดเกม และตัวอย่างผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ เพื่อทำให้เนื้อหาทางเศรษฐศาสตร์จับต้องได้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ในประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนรู้ พบว่า ข้อจำกัดด้านเวลาเป็นประเด็นร่วมที่ปรากฏชัดที่สุด ไม่ว่าจะเป็นช่วงเปลี่ยนคาบ การมาสายของนักเรียน หรือกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชนที่เข้ามาแทรก ส่งผลให้ครูไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ครบตามแผนและต้องปรับลดบางขั้นตอน นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างระหว่างผู้เรียนทั้งด้านความสนใจและความเข้าใจ โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผู้เรียนมองว่าไกลตัว ทำให้ผู้เรียนบางส่วนลดระดับการมีส่วนร่วมลง อีกทั้งในบริบทของการทำงานกลุ่มยังพบปัญหาการแบ่งบทบาทไม่ทั่วถึงหรือการมีส่วนร่วมไม่เท่ากัน ซึ่งสะท้อนความจำเป็นของกิจกรรมที่ต้องออกแบบให้มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน มีภาระงานที่เหมาะสมกับวัย และมีขั้นตอนที่ช่วยให้ครูติดตามพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิด

ในประเด็นความพร้อมต่อการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาใช้ พบว่า ครูผู้สอนมีระดับความคุ้นเคยแตกต่างกัน บางคนยังไม่เคยได้ยินแนวคิดดังกล่าวมาก่อน ขณะที่บางคนเคยได้ยินแต่ยังไม่เคยศึกษาอย่างจริงจัง หรือยังไม่มั่นใจในการนำมาใช้กับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างไรก็ตาม ครูบางรายเคยประยุกต์แนวคิดที่ใกล้เคียงกับการใช้ชุมชนเป็นฐานในระดับชั้นที่สูงกว่า โดยให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลสินค้าหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วนำกลับมาสร้างกิจกรรมในห้องเรียน ผลดังกล่าวสะท้อนว่า โรงเรียนมีทุนทางบริบทและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอยู่แล้ว แต่ยังต้องการกรอบกิจกรรมที่เป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน และสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ได้จริงในรายวิชาเศรษฐศาสตร์

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ในเชิงรายละเอียด สามารถสังเคราะห์ข้อค้นพบได้ 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการจัดกิจกรรม และระดับความคุ้นเคยของครูต่อแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งแต่ละประเด็นล้วนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ชุดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมะลิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้พัฒนาคู่มือกิจกรรม “Jasmine Venture Journey: เส้นทางผู้ประกอบการมะลิ” และแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 กิจกรรม รวม 8 ชั่วโมง ได้แก่

- 1) กิจกรรมคิดแบบผู้ประกอบการ

- 2) กิจกรรมสำรวจโอกาสในชุมชน
- 3) กิจกรรมการผลิตสินค้าและบริการ
- 4) กิจกรรมสร้างสรรค์และนำเสนอผลิตภัณฑ์จากมะลิ

โดยการออกแบบกิจกรรมยึดแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ ร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb ประกอบด้วยขั้นวางแผน ดำเนินการ สะท้อนคิด และประเมินผล เมื่อพิจารณาในมิติของการออกแบบกิจกรรมเพื่อแก้ข้อจำกัดที่พบจากสภาพปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมให้มีขอบเขตชัดเจน แบ่งเป็น 4 กิจกรรม รวม 8 ชั่วโมง เพื่อให้ครูสามารถบริหารเวลาได้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมากขึ้น อีกทั้งกำหนดบทบาทการทำงานกลุ่มและภาระงานในแต่ละกิจกรรมไว้อย่างชัดเจนช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันได้มีส่วนร่วมตามศักยภาพของตนเองมากขึ้น การใช้ทรัพยากรใกล้ตัวอย่าง “มะลิ” ยังช่วยลดความรู้สึกลัวว่าเนื้อหาเศรษฐศาสตร์เป็นเรื่องไกลตัว ทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริงและชุมชนของตนได้ง่ายขึ้น ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรอย่างชัดเจน 3 ด้าน ได้แก่

ด้านเจตคติ ผลการวิจัยสะท้อนว่าผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้มากขึ้นอย่างชัดเจน ผู้เรียนจำนวนมากระบุว่าการเรียนรู้ลักษณะนี้ทำให้เห็นความหมายของเนื้อหาเศรษฐศาสตร์มากกว่าการเรียนรู้เพื่อท่องจำหรือเพื่อสอบเพียงอย่างเดียว เพราะได้เห็นสิ่งที่เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับชีวิตและชุมชนของตนเอง ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะ “มะลิ” ที่เดิมมองว่าเป็นเพียงดอกไม้ทั่วไป แต่ภายหลังกลับมองเห็นศักยภาพด้านมูลค่าเพิ่ม อาชีพ และการสร้างรายได้ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น เปิดรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้เรียนมากขึ้น พร้อมทั้งพัฒนาเจตคติด้านความ پاکเพียร ความกล้าปรับปรุงงานจากข้อเสนอแนะ และความตระหนักถึงความซื่อสัตย์ ความปลอดภัย และความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม

ด้านทักษะ ผู้เรียนมีพัฒนาการที่เด่นชัดจากการทำงานผ่านกระบวนการกลุ่มและการสร้างแนวคิดผลิตภัณฑ์ ผู้เรียนได้ฝึกการแบ่งหน้าที่ การติดตามความคืบหน้าของงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้ทักษะการทำงานเป็นทีมพัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกัน กระบวนการนำเสนอแนวคิดหน้าชั้นเรียนยังช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการสื่อสารและเรียบเรียงความคิดมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้เรียนยังได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบจากสถานการณ์จริง เช่น การปรับแนวคิดผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับทรัพยากรในชุมชน การพิจารณาความเป็นไปได้ของการผลิต และการเลือกทางออกที่สามารถดำเนินการได้จริงภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและบริบท ผู้เรียนบางกลุ่มยังสะท้อนถึงการได้ฝึกคิดเรื่องตลาด กลุ่มลูกค้า ช่องทางจำหน่าย และการใช้ข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ ซึ่งถือเป็นทักษะสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการในระดับพื้นฐาน

ด้านความรู้ ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานชัดเจนขึ้น จากเดิมที่นักเรียนทั้ง 8 กลุ่มไม่เคยได้ยินแนวคิดดังกล่าวมาก่อน กลับสามารถอธิบายได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมิใช่เพียงการออกไปศึกษานอกห้องเรียน แต่เป็นการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และใช้ปัญหาหรือทรัพยากรจริงในชุมชนมาเป็นโจทย์ในการคิด วิเคราะห์ และสร้างทางเลือกใหม่ ผู้เรียนยังสามารถเชื่อมโยง “มะลิ” กับอาชีพ รายได้ และการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ตลอดจนเข้าใจองค์ประกอบพื้นฐานของการออกแบบผลิตภัณฑ์ การกำหนดจุดเด่นของสินค้า และความสำคัญของคุณภาพกับความปลอดภัยของผู้บริโภค จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมที่พัฒนาขึ้นช่วยยกระดับความรู้เชิงเศรษฐศาสตร์จากระดับเนื้อหาไปสู่ความเข้าใจที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง

นักเรียนบางกลุ่มสะท้อนว่า “เห็นคุณค่าสิ่งใกล้ตัวอย่างเช่นมะลิ ได้รู้ว่ามีมะลิในชุมชนไม่ได้มีแค่เป็นดอกไม้ แต่สามารถต่อยอดเป็นสินค้าและสร้างรายได้ได้ สามารถนำไปปรับปรุงได้หลากหลาย อย่างเช่น สบู่ แชมพู ครีมนวดผม หรืออื่น ๆ อีกมากมาย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนเริ่มมองเห็นศักยภาพของมะลิในฐานะทรัพยากรท้องถิ่นที่สามารถนำมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ได้ นอกจากนี้ จากการสะท้อนผลการเรียนรู้และการทำงานกลุ่มพบว่า ผู้เรียนร่วมกันพิจารณาแนวคิดผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบ เปรียบเทียบความเหมาะสมกับบริบทชุมชน และปรับแนวคิดสินค้าให้ทำได้จริงมากขึ้น โดยคำนึงถึงทั้งทรัพยากรที่มีอยู่ กลุ่มลูกค้า และข้อจำกัดด้านเวลา ดังนั้นนักเรียนบางกลุ่มระบุว่า “ไฉนในกลุ่มไม่ตรงกัน เวลาไม่พอ หรือบางไอเดียทำแล้วดูไม่เหมาะกับชุมชนหรือทำจริงยาก... เราต้องหยุดคิดว่า ปัญหาคืออะไร แล้วช่วยกันหาทางเลือกใหม่ เช่น ปรับรูปแบบสินค้าให้ทำง่ายขึ้น หรือปรับให้เหมาะกับลูกค้ามากขึ้น” ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนพัฒนาการด้านการคิดเชิงผู้ประกอบการและการทำงานร่วมกันของผู้เรียนอย่างชัดเจน

ข้อค้นพบทั้งหมดในส่วนผลการวิจัยจึงนำไปสู่ข้อสรุปเชิงสังเคราะห์ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถทำหน้าที่เป็นทั้งกระบวนการเรียนรู้และเครื่องมือพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในคราวเดียวกัน กล่าวคือ ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาเศรษฐศาสตร์ผ่านประสบการณ์จริง ขณะเดียวกันก็ได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน การคิดเชิงผู้ประกอบการ การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

และการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่น การพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรจึงเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ได้
อยู่เพียงระดับความรู้เชิงนิยาม แต่ขยายไปสู่ความสามารถในการคิดและออกแบบแนวทางใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนอย่าง
สร้างสรรค์และรับผิดชอบ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การจัดการเรียนรู้รายวิชาเศรษฐศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใน
บริบทที่ศึกษายังคงมีลักษณะผสมผสานระหว่างการบรรยายเพื่อวางพื้นฐานความรู้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก โดยครู
พยายามเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทจริงของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านเวลา ความแตกต่างระหว่าง
ผู้เรียนทั้งด้านความสนใจและความเข้าใจ การมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มที่ไม่เท่ากัน และความไม่คุ้นเคยของครูบางส่วนต่อการ
จัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนว่า แม้การจัดการเรียนรู้จะเริ่มขยับจากการถ่ายทอด
ความรู้แบบเดิมไปสู่การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติยังขาดรูปแบบกิจกรรมที่มีโครงสร้างชัดเจนและ
สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนอย่างแท้จริง ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้
จากสถานการณ์จริงและสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชน
เป็นฐานช่วยส่งเสริมการเรียนรู้จากบริบทจริง พัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน และยกระดับผลการเรียนรู้ควบคู่กับการตระหนักต่อ
คุณค่าของท้องถิ่น (เกษศิริ ทองเฉลิม, 2566) (ธัญญาพร กองขันธ, 2566) (ชมพัตร์ และคณะ, 2568)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริม
ทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของผู้เรียนได้อย่างชัดเจนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมิได้ทำหน้าที่เพียงเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทจริงเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้
จากประสบการณ์ตรง ผ่านการสำรวจ วิเคราะห์ สะท้อนคิด และนำเสนอแนวคิดผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของ
แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมได้รับการออกแบบให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้
“มะลิ” ซึ่งเป็นทรัพยากรในชุมชนเป็นฐานในการสำรวจโอกาส วิเคราะห์ความเป็นไปได้ ออกแบบผลิตภัณฑ์ และนำเสนอแนวคิด
อย่างเป็นระบบ กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากห้องเรียนสู่สถานการณ์จริงในชุมชน ทำให้เกิดความ
เข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่นและการสร้างโอกาสทางอาชีพ ผลการวิจัยในด้านความรู้
จึงสอดคล้องกับงานที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้เชิงธุรกิจหรือผู้ประกอบการ และช่วยยกระดับความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง
(พิทยา บุญยศิลาพงศ์ และอัจฉรา ศรีพันธ์, 2566) รวมทั้งสอดคล้องกับงานที่พัฒนากิจกรรมธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อ
ส่งเสริมความรู้และทักษะควบคู่กับการเรียนรู้จากบริบทจริง (ปรานปรียา ประทุมเมศ และณัฐชัชร์ พูลเจริญ, 2568) ในด้านทักษะ
ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการทำงานเป็นทีม การสื่อสารและการนำเสนอ การคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การใช้
ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการคิดด้านตลาดและกลุ่มลูกค้า ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกัน
วางแผน แบ่งบทบาท ทดลองปรับแนวคิด และสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะที่จำเป็นต่อการเป็น
ผู้ประกอบการผ่านสถานการณ์ที่ใกล้เคียง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถ
ส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาและสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กิตติภา อันพิมพา และอังคณา
อ่อนธานี, 2566) (ธัญญาพร กองขันธ, 2566) ในด้านเจตคติ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้มากขึ้น เห็น
คุณค่าของทรัพยากรในชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น กล้าแสดงออก เปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และตระหนักถึงความ
รับผิดชอบต่อผู้ประกอบการต่อผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การนำชุมชนมาเป็นฐานการเรียนรู้ไม่ได้ส่งผล
เฉพาะต่อการพัฒนาด้านความรู้และทักษะเท่านั้น แต่ยังมีส่วนสำคัญต่อการหล่อหลอมเจตคติและคุณลักษณะภายในของผู้เรียนด้วย
ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในคุณค่าของท้องถิ่น มีความ
ผูกพันกับชุมชน และเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายจากประสบการณ์จริง (นภาพร โชมพัตร์ และคณะ, 2568) กล่าวได้ว่า กิจกรรม
การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกษตรของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน
ทั้งในมิติของความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงและ
เห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา โดยเฉพาะสาระเศรษฐศาสตร์ สามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการของผู้เรียนได้ โดยควรปรับเนื้อหา กิจกรรม และระยะเวลาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและทรัพยากรในชุมชนของผู้เรียน

2) สถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ภูมิปัญญาชุมชน และทรัพยากรทางการเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นฐานในการออกแบบกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและเห็นคุณค่าของชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานกับกลุ่มผู้เรียนในระดับชั้นหรือบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และขยายองค์ความรู้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2) ควรมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทรัพยากรหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นประเภทอื่นนอกเหนือจากมะลิ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวกับบริบทชุมชนที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกษศิริ ทองเฉลิม. (2566). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 46(4), 1–12.
- กิตติภา อันพิมพ์า, และ อังคณา อ่อนธานี. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องปัญหาชุมชนและสังคม เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **Journal of Buddhist Education and Research**, 9(1), 186–196.
- ธนาธิป รัตนพันธ์. (2567). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) บูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพ่วงพรมครววิทยา. **วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**, 3(1), e0752.
- ธัญญาพร ก่องจันทร์. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**, 18(1), 103–112.
- นภาพร โขมพัตร, ธีรศักดิ์ สุขสันติกมล, และ พิชานิกา เพชรสังข์. (2568). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษาและความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**, 16(1), 223–237.
- บุญญิตา พิมพ์สุข. (2565). กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพิษณุโลก (การค้นคว้าอิสระเพื่อศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- ปราณปรียา ประทุมเมศ, และ ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ. (2568). กิจกรรมการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. **Journal of Buddhist Education and Research**, 11(2), 577–593.
- พิทยา บุญยศิลาพงศ์, และ อัจฉรา ศรีพันธ์. (2566). กิจกรรมเสริมสร้างทักษะผู้ประกอบการโดยใช้สถานประกอบการธุรกิจชุมชนตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์เป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุจิต เมืองสุข. (2565, 31 กรกฎาคม). **ปลูมมะลิ ที่กำแพงเพชร ส่งปากคลองตลาด ได้เงินล้าน**. ข่าวสดออนไลน์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลยางสูง. (ม.ป.ป.). **กลุ่'มเกษตรผู้ปลูมมะลิ**. สืบค้นจาก <https://www.yangsoong.go.th/detailRev2?id=454&page=5>
- International Labour Organization. (2023). **World Employment and Social Outlook: Trends 2023**. Geneva: International Labour Office.